

Müasir ərəb ədəbiyyatı alimləri

Rəşad Razik oğlu Seyidov

Ərzurum Atatürk Universiteti

E-mail: resadseyidov373@gmail.com

Rəyçilər: filol.ü.f.d., dos. Q.M. Qurbanlı,
filol.ü.f.d., dos. Ş.Q. Qulubəyli

Açar sözlər: ərəb dili, alimlər, ərəb dilçiləri, ərəb dili elmləri, natiqlik, fonetika, qrammatika

Ключевые слова: арабский язык, ученые, арабские лингвисты, науки об арабском языке, ораторское искусство, фонетика, грамматика

Key words: the Arabic language, scholars, Arabic linguists, the Arabic language sciences, oratory, phonetics, grammar

Müasir dövrdə ərəb dili semit dillərindən biri olduğu üçün dünyada 500 milyondan çox insan tərəfindən danışılır və Qurani-Kərimin dilidir. Müasir dövrdə ərəb dilində bir çox alimlərin ədəbiyyatları meydana çıxmışdır. Həmçinin, Sibaveyh və müasir dövrdə ərəb dilçiləri də vardır.

Ərəb dili fonetik simvollardan ibarət bir sistemdir və onun vasitəsilə fərdlər müəyyən edilir. Ərəb dili fərdlər arasında anlaşma üçün istifadə edilən ictimai dildir. Onun ən mühüm anlayışlarından biri dünyanın ən qədim dillərindən biri olması və onun vasitəsilə dünyanın müxtəlif mənbələrinin ifadə olunmasıdır, çünki o, strukturları, qrammatikası, morfolojiyası, sözlər və təxəyyül, Qurani-Kərimin dili olması ilə yanaşı, həmçinin, dünyəvi düşüncə ilə liberal düşüncə arasındakı ən mühüm fərqlərdir.

Ərəb dilinin qaydalarını ilk kim qoyub? Əbu Əl-Əsvəd Əl-Duəli ilk dəfə qrammatika elmini qurmuşdur və o, mövzu, obyekt, nominativ və ittiham bölməsi ilə bağlı bir çox ətraflı araşdırmalar hazırlamışdır. O, ərəb hərfləri ilə nöqtələrin qoyulması da daxil olmaqla, bir çox nailiyyətlərə töhfə verib.

Ərəb dili nə vaxt yaranıb? Ərəb dili min il, hətta daha çox əvvəl yaranıb və belə demək olar ki, Ərəbistan yarımadasında yaranıb və şimal-qərb sərhədlərində Səudiyyə Ərəbistanında yaşayan bədəvi qəbilələri tərəfindən ilk danışılan dil olub. Ərəb dili, Qərbdəki İbrani və Süryani dilləri və Kopt dilləri, həmçinin Livandakı Finikiya dilləri kimi semit dillərindən biridir.

Ərəb Dili Elmləri nədir? Dilçilər dili öyrənməyi asanlaşdırmaq üçün onu bir neçə elmə təsnif etmişlər və bu elmlər bunlardır:

- Ritorika elmi.
- Badi elmi.
- Qrammatik Elm.
- Elm mübadiləsi.
- Semantika.
- Lüğət elmi.
- Şeir elmi.
- Qafiyələr elmi.
- Etimologiya.

- Nəsr elmi.
- Şrift növlərinin müəyyənləşdirilməsini ehtiva edən xəttatlıq.
- Məqamət və xütbələri ehtiva edən mühazirələr elmi.

Ərəb dilini öyrənmiş və onun inkişafına töhfə vermiş çoxlu sayda alimlər var. Ərəb dilinin qrammatikası və həmçinin bir çox elmlərdə çoxlu kitablar yazmışlar və ərəb dilinin ən məşhur alimləri arasında bunlardır:

1. Əbu Əl-Əsvəd Əl-Du'ali - O, qrammatika üzrə ixtisaslaşmış alimdir, səlis danışmaq qabiliyyəti və natiqlik istedadı ilə məşhur idi və bir çox dil alimləri onun qrammatikanın əsasını qoyan ilk şəxs olması ilə razılaşırdılar.

2. Əl-Zəmaxari - O, qrammatika, təfsir və hədis elmləri üzrə ən məşhur alimlərdən biridir. Onun ən mühüm kitablarından biri olan “Əl-Kəşəf” əsəri olan ritorika elmində meydana çıxmış alimlərdən biri də onu ziyarət edəni hiss edirmi?” kitabında o, Qurani-Kərimin söz ehtiyatının davamlılığından bəhs edir.

3. Əl-Xəlil bin Əhməd Əl-Fərəhidi - O, ən yaxşı şairlərdən biridir və çox sayda şeirləri vardır.

4. Əmr bin Bəhr Əl-Kinani: - Əl-Cahiz adı ilə məşhur olub və ədəbi tənqid elminin banilərindən biridir. O, nizam-intizamlı elmi yanaşması olan tənqidi üsul və yanaşmaya riayət etmişdir.

5. Hüsni Səbəh - O, dil professorudur və Suriya əsillidir. Ərəbləşmə ilə bağlı bir neçə kitabın müəllifidir.

Müasir dövrdə ərəb dilinin ən məşhur alimlərindən biri də Kamal Bışridir. O, müasir dilçiliyin əsasını qoyan ilk şəxsdir və müasir dövrün ən mühüm dilçilərindən biri hesab olunur, ərəb dilini beynəlxalq araşdırmalara ilk qoyanlardandır və irsi sadələşdirilmiş ərəb dilində yazmışdır.

Dr Shawky Dhaif - O, dilçi və Ərəb Dili Akademiyasının keçmiş rəhbəridir. O, 1910-cu ildə Damietta əyalətində anadan olub. O, bir çox kitablar yazmışdır. Bu kitablar - “Təccidin qrammatikası” kitabı və “Lanqvistik asanlaşdırmalar” kitabıdır.

Şeyx Əl-Zahiri - Səudiyyə əsilli yazıçı, təfsir və ilahiyyat, eləcə də fəlsəfə alimidir, Qahirədə Ərəb Dili Akademiyasının üzvü olmaqla yanaşı, Məhəmməd bin Səud İslam Universitetində təhsil alıb, həmçinin Məkkədə Ərəb Dili Akademiyasının üzvüdür.

Doktor Məhəmməd Əbdül Lətif Rifai - Müasir dövrdə ərəb dilinin ən məşhur alimlərindən biridir. Qahirədə Ərəb Dili Akademiyasının prezidenti, Ərəb dili üzrə bakalavr dərəcəsi alıb, Darda professorudur. Məkkə Əl-Mükərrəmədə Ərəb Dili Akademiyasının üzvüdür və Misir Müqayisəli Ədəbiyyat Assosiasiyasının üzvüdür.

Məqalənin aktuallığı. XIX əsr və XX əsrin əvvəllərində ərəb ədəbiyyatında nəzərəçar-pacaq inkişafın məqalədə ifadəsi onun aktuallığını şərtləndirir.

Məqalənin elmi yeniliyi. Yeni mövzular, müasir dövrdə ərəb ədəbiyyatının yüksəlişi və bu sahədə müxtəlif alimlərin rolu haqqında məlumatların verilməsi məqalənin elmi yeniliyini təşkil edir.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Məqalədən ərəb ədəbiyyatı ilə məşğul olan müəllimlər, tədqiqatçılar, doktorantlar, eləcə də tələbə və magistrantlar istifadə edə bilərlər.

Ədəbiyyat

1. Starkey, Paul (2006). *Müasir ərəb ədəbiyyatı*. UK: Edinburgh University Press. səh.23, 25, 42, 46, 68.
2. Le Gassick, Trevor. "Müasir ərəb nəsr ədəbiyyatı: giriş". *Michigan Univ.*
3. https://wikifaz.icu/wiki/Modern_Arabic_literature#Notes
4. https://mawdoo3.com/لأدب_في_العصر_الحديث
5. <https://mqaall.com/arabic-linguists-modern-times/>

P.P. Сеидов

Исследователи современной арабской литературы

Резюме

Арабская современная литература все еще остается недостаточно изученной областью как в отечественной, так и в европейской арабистике. Общие тенденции современной арабской литературы во многом совпадают с тенденциями мировой литературы, сохраняя при этом некоторые специфические черты — в основном в выборе места действия и языковом выражении.

R.R. Seyidov

Scholars of modern Arabic literature

Summary

Arabic modern literature is still an understudied area in both domestic and European Arabic studies. The general trends of modern Arabic literature largely coincide with those of world literature, while retaining some specific features - mainly in the choice of scene and language expression.

Redaksiyaya daxil olub: 17.08.2022